

САМОІДЕНТИЧНІСТЬ МОЛОДИХ ЖІНОК ЯК СКЛАДОВА ЇХ СУБ'ЄКТНОСТІ

Мета дослідження, представленого в статті розглянути особливості самоідентичності жінок як складову їх суб'єктності. Отримані результати показали, що процес самоідентифікації жінок молодого віку детермінується і регулюється механізмами самозапиту, самоопредмечування, самопотенціювання, самовизначення, самоформування, самооцінювання, самоапперцепції. Дані механізми забезпечують цілісність ідентичності в циклі самоконституювання суб'єктності від відкриття Я до його проектування. Кожен з механізмів актуалізує певну здатність і її смислове означення. Так механізм самозапиту актуалізує почуття автентичності, механізм самоопредмечування – автентичні бажання і прагнення, механізм самопотенціювання – активність діяльності, пов'язану з можливістю задоволення бажань і реалізацію цілей, механізм самовизначення – з вибором і утвердженням власної позиції, механізм самоформування – з ефективністю діяльності для здійсненню власного вибору, механізм самооцінювання – з почуттям задоволеності собою і своєю діяльністю, механізм самоапперцепції – з проектування і сприйняттям створеного Я-ідеалу. Слід розрізняти нормативне, дисфункціональне і компенсаторне функціонування зазначених механізмів.

Нормативне функціонування механізмів забезпечує інтегративність ідентичності, автономність суб'єкту, гнучкість у виборі стратегій взаємодії з реальністю. У молодих жінок дисфункціональне функціонування характерно для механізмів самопотенціювання і самоформування, компенсаторне – для механізмів самовизначення і самооцінювання. Жінки відчувають нестачу активності і часу для актуалізації внутрішніх ресурсів у визначенні можливостей Я і реалізації себе в соціумі. Схильні ради тимчасових перспектив і соціального схвалення відмовитися від частини своєї суб'єктності. Внаслідок цього жінки відчувають себе замкнутими у власному світі або втрачають контроль та бажання удосконалювати свій світ. У внутрішньому просторі розмиваються межі Я або межі Я стають занадто «міцними».

Самоідентифікація себе як суб'єкта здійснюється на основі диференціації та інтеграції феноменів Я і феноменів світу за трьома векторами в діадах Я – не-Я, Я – Інший Я – Світ. У процесі самоідентифікації (самоконституювання суб'єктності) здійснюється інтеграція трьох зазначених векторів в єдину систему взаємодії внутрішніх і зовнішніх світів.

Ключові слова: *суб'єкт, суб'єктна активність, самоідентичність, механізми самоконституювання, дисфункція, компенсація.*

Постановка проблеми. Проблема самодопомоги при фрустрації життєвих намірів є актуальною для молодого людини, яка відкриває для себе труднощі професійного самовизначення й налагодження особистого життя. Дорослішання вимагає від молодого жінки передбачливості при прийнятті рішень та наполегливості в їх здійсненні, ініціативності в міжособистісних стосунках, а також розуміння й підтримки від близьких та рідних. Якщо наміри молодого жінки не відповідають очікуванням оточуючих, вона ризикує стати вигнанкою в традиційно орієнтованих патерналістських культурах, втратити підтримку й залишитися на самоті перед життєвими труднощами.

Коли напруження самотності стає нестерпним, набувають актуальності не тільки екзистенціальні питання сенсу життя чи потреби осмислення контексту близьких сосунків й кохання, зокрема. За несприятливих обставин ці проблеми можуть викликати тривожні та депресивні стани. Під тиском життєвих труднощів внаслідок тимчасової розлуки з сім'єю – для отримання освіти чи при переїзді на постійне місце проживання для працевлаштування, утворення власної сім'ї, молода людина ризикує втратити віру в себе, в свою спроможність самостійно долати труднощі. В цьому зв'язку актуалізується проблема самоврядування, отримання психологічної допомоги для високої соціальної та ділової активності, збереження впевненості у цінності власного життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Категорія суб'єкту у вітчизняній психології акцентує увагу на здатність людини до самодетермінації та саморозвитку (Г.С. Костюк, С.Д. Максименко, В.А. Роменець, В.О. Татенко, Т.М. Титаренко та ін.).

Так, В.О. Татенко [5] вважає, що процес самостановлення суб'єкту обумовлений протиріччям між сутнісним змістом «суб'єктного ядра» та психобіологічними та психосоціальними умовами реалізації цієї сутності. В цих протиріччях суб'єкт набуває енергетичний потенціал для своєї активності. За запропонованої автором моделлю, «суб'єктне ядро» інтегрує наступні суб'єктні інстанції: *екзистенційну* (я присутній, існую, живу, *інтенціональну* (я хочу, бажаю, прагну), *потенційну* (я можу, вмію, здатний), *віртуальну* (я обираю, маю

намір, вирішую, *актуальну* (я реалізую, виконую, досягаю), *рефлексивну* (я оцінюю, приміряю, порівнюю), *експеріментальну* (я маю, утримую, володію).

Онтопсихічні утворення «суб'єктного ядра» наповнюють категорію суб'єктності та несуть у собі «сутнісний код» онтогенетичних перетворень індивіда в напрямку досягнення ним справді людського буття в світі.

Процес самостановлення суб'єкту А.В. Маричева [2] розглядає як процес самоконституювання, який запускається ситуацією конфлікту між потребою в самоактуалізації внутрішнього досвіду суб'єкту та соціальними приписами щодо того, яка частина цього досвіду і в якій формі повинна і має право реалізуватися, а яка – бути табуована. Механізми самоконституювання суб'єкта детермінують спосіб, яким суб'єкт намагається вирішити внутрішній конфлікт. Розглядається шість типів механізмів: *самоопредмечування, самооцінювання, самоформування, самототожності, самопред'явлення, самохвалення.*

Психологічні механізми суб'єктної активності діють спільно в цілісному акті взаємодії суб'єкта з реальністю задля задоволення актуальної потреби. Цей акт включає етапи усвідомлення бажання і його опредмечування, активний пошук умов для його задоволення і оцінку вірогідності останнього, подолання виникаючих перешкод, оцінювання повноти задоволення, збереження або витіснення значущої інформації, одержаної в акті взаємодії з навколишньою реальністю. В результаті функціонування кожного механізму формується відповідний аспект суб'єктності. Таким чином, суб'єктність відтворюється і підтримується кожним актом активності суб'єкта [2].

Проте допустимі межі суб'єктної активності жінок в різні епохи та в різних культурах досить помітно відрізняються. Зокрема йдеться про соціальні й політичні права жінок, жіночі та чоловічі професії, вік, з якого жінка може вважатися самостійною [3; 7; 8].

Втрата ідентичності у формі маргіналізації, за Л.Б. Шнейдер, пов'язана із втратою цілісності особистості насамперед через відсутність сенсу життя, не сформованість критеріїв ціннісного ставлення до життя, неможливість самоорганізації часу життя, що веде до блокування життєвої перспективи. Втрата ідентичності веде до незворотних деконструктивних змін особистості, руйнування та відмирання смислових утворень [7].

Т.М. Титаренко пише «Людині, яка переживає кризу, доводиться докорінно себе перетворювати, відмовляючись від звичного і зручного уявлення про власну цінність, про своє призначення у цьому світі. Як відомо, ставлення до себе хочеться обов'язково зберегти, і тоді доводиться починати рух у якийсь невідомий бік, уявляти життя не таким, як раніше, шукати нові засоби самопрояву. Так чи інакше, зберегти усталені цінності, коли змінюється

життєвий задум, не вдається. Інакшим стає ставлення до світу, інакшим виявляється образ самого себе, а цей процес ніколи не буває швидким або безболісним» [6; 43].

Отже молода людина повинна навчитися самостійно долати кризові етапи свого життя, або бути готовою скористатися підтримкою на рівні власного соціального оточення, або мати сміливість звернутися за допомогою до професійних психологів. Але, перш ніж переходити до питань надання дієвої психологічної допомоги, розглянемо чинники, які роблять таку допомогу актуальною для особистості в складних життєвих обставинах.

Мета статті полягає у розкритті особливостей самоідентичності молодих жінок як складової їхньої суб'єктності.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Дослідження суб'єктності молодих жінок проводилося за методикою А.В. Маричевої – опитувальником «Типу психологічного механізму самоконституювання суб'єкту» («ОТиСк»). Даний опитувальник призначений для діагностики провідних аспектів суб'єктності, виявлення типологічних особливостей механізмів самоконституювання суб'єкта, які визначають формування певного типу суб'єктності особистості. Механізми самоконституювання суб'єкту забезпечують психічну активність особистості, спрямовану на взаємодію із власним внутрішнім світом – з метою задовільнена актуальних екзистенційних потреб.

Методика являє собою опитувальник із 48 тверджень, які оцінюються за п'ятибальною шкалою: насправді так, майже так, трудно сказати, майже не так, зовсім не так. Основними шкалами методики виступають *автентичність – відчуженість, диференційованість – аморфність, стенічність – астенічність, самоконтроль – інфантильність, актуалізуємість – залежність; самоприйняття – нарцисичність, адаптивність – стагнованість*. У якості контрольної шкали використовується уніполярний конструкт соціальної бажаності.

Конвергентна і дискримінантна валідність методики А.В. Маричевої визначалася на основі кореляцій з показниками методикою діагностики рівня суб'єктивного контролю (УСК) Дж. Роттера; опитувальника екстраверсії-інтроверсії (ЕРІ) А. Айзенка; особистісного опитувальника Т. Лірі. Одержані результати свідчать про те, що розроблений опитувальник збалансований в своїх частинах, надійний і внутрішньо узгоджений психодіагностичний інструмент [2].

В дослідженні взяли участь 45 жінок віком від 21 до 29 років (M=25). За класифікацією ВОЗ цей віковий період відноситься до періоду молодості. За

періодизацією В.І. Слободчикова, Г.А. Цукермана [4], що інтегрувала в собі моделі вікових періодизацій Е. Еріксона та Д.Б. Ельконіна досліджувана вікова група відноситься до періоду *індивідуалізації* (17-42 рр.). Основним завданням цього періоду розвитку суб'єкта є індивідуалізація суспільних цінностей на підставі власної позиції людини і прийняття відповідальності за себе.

У жінок стадії життєвого циклу в більшій мірі структуровані як хронологічним віком, так і стадіями сімейного циклу: шлюбом, появою дітей, доглядом дорослих дітей з батьківської сім'ї, появою онуків. Завершення кожної попередньої стадії сімейного циклу і початок нової – є критичними точками для внутрішньої незалежності жінки. Перехід на нову стадію пов'язаний як зі зміною рольового статусу жінки, так і з вирішенням проблем сепарації-індивідуалізації і, отже, із глибинної перебудовою суб'єктності: корекцією самосвідомості, самоставлення, особистісної ідентичності, реконструкцією особистісного простору, реформуванням зовнішніх і внутрішніх меж.

В молодому віці для жінки важливо знайти супутника життя і створити власну сім'ю, завершити освіту і здобути професію, визначити своє ставлення до суспільного життя, участь і роль у ньому. Такий вибір можливий лише в тому випадку, якщо жінка опанувала внутрішню незалежність, відповідальність, усвідомлює свою власну унікальність та унікальність значимих людей.

Переважна більшість жінок (64%) мають вищу освіту, 23% – неповну, 9% – середньо-спеціальну освіту, 4% – середню. В повній сім'ї виховувалося 80% жінок, але 4% з них складають повні сім'ї, в котрих один з батьків не є рідним, 20% – виховувалося в неповних сім'ях в наслідок розлучення батьків (18%) або смерті батька (2%). За сімейним станом 58% жінок – одружені, мають близькі стосунки з чоловіками – 20%, визнають себе самотніми за соціальним статусом – 22%. Переважна більшість жінок соціально активні: працюють та навчаються – 64% та 18% відповідно, 13% – домогосподарки або тимчасово не працюють, 4% – знаходяться у декретній відпустці.

Інтерпретація отриманих кількісних показників здійснена на підставі концептів суб'єктної парадигми, покладених в основу методики А.В. Маричевої. Семантичний аналіз понять, які вживає автор при визначенні шкал показав, що такі шкали як самоконтроль – інфантильність, актуалізованість – залежність, самосприйняття – нарцистичність, адаптивність – стагнованість не можна вважати біполярними.

Біполярний конструкт автентичність – відчуженість характеризує афективне переживання дійсності думок і почуттів, виявлення сенсу свого буття і його незалежності від зовнішніх детермінацій. Відповідає механізму *самозапиту*, згідно якого суб'єкт здатен диференціювати своє справжнє Я,

рольові маски, які він проживає в соціумі від не-Я, того, ким він не є. Може означатися у якості смислового конструкту «Я відчуваю себе ...».

При дисфункції механізму самозапиту виникає відчуження суб'єкта від своїх справжніх почуттів, прагнення безособовості, бажанні «бути як усі». При компенсації суб'єкт розчиняє себе в безлічі масок і ролей, які йому доводиться виконувати в соціумі.

За результатами опитування (див. табл. 1) за шкалою автентичність – відчуженість ($M=16,2$; $SD=3,51$), дисфункція (високі показники) механізму самозапиту спостерігається в 9%, компенсація (низькі показники) в 11% опитаних.

Конструкт диференційованість – аморфність характеризує ступінь опредмеченості бажання суб'єкта, його здатність визначати, розуміти і висловлювати власні бажання. Може бути означеним у смислового конструкту «Я хочу бути ...» і реалізовуватися через механізм *самопредмечування*.

При дисфункції суб'єкт не може усунути виникаючий дискомфорт, тому що не розуміє своїх бажань, «не знає, чого він конкретно хоче». При компенсації – бажання, що розпізнається суб'єктом як власне є інтроєктом, що належить Іншому.

За шкалою диференційованість – аморфність ($M=16,7$; $SD=3,86$) дисфункція механізму самоопредмечування спостерігається в 11%, компенсація в 11% опитаних.

Конструкт стенічність – астенічність характеризує ступінь активності взаємодії суб'єкта з реальністю, його здатність бути активним і щодо проектування і визначення мети, і щодо реалізації задуманих намірів, планів, цілей, життєвих проєктів.

Смислове означення відповідно до механізму *самопотенціювання* може бути виражено в конструкт «Я можу бути...». При дисфункції даного механізму спостерігається аутистичний відхід від реальності, суб'єкт відчуває пасивність, безсилля, безпорадність, нерішучість. При компенсації суб'єкт проявляє зайву активність, що призводить до виснаження ресурсів або проявляє активність, спрямовану на відіграш страху невдачі або страху успіху.

За шкалою стенічність – астенічність ($M=18,9$; $SD=3,8$) дисфункція механізму самопотенціювання спостерігається в 27%, компенсація – у 7% опитаних.

Конструкт самоконтроль – інфантильність відображає вміння прогнозувати результат дій, що здійснюється, організувати і управляти діяльністю для досягнення задуманого бажаного, а також управляти своєю діяльністю, оцінюючи її ефективність. Здатність вибирати себе, регулюючи

власну ефективність відображає механізм *самовизначення*, який може бути означеним в смисловому конструкт «У мене вийде бути ...». При дисфункції суб'єкт прагне уникати відповідальності за вибір напрямку власної реалізації. При компенсації, суб'єкт схильний приписувати собі відповідальність за випадкові події, що дають можливість відчутти задоволення від діяльності або схильний визначати себе в руслі пророчтв.

Таблиця 1

Рівні прояву типів самоконституювання суб'єктності у жінок

Шкали	M	SD	Низький		Нижче середнього		Вище середнього		Високий	
			к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%	к-ть	%
I	16,2	3,51	5	11%	16	36%	20	44%	4	9%
II	16,7	3,86	5	11%	10	22%	25	56%	5	11%
III	18,9	3,8	3	7%	13	29%	17	38%	12	27%
IV	18,1	3,46	9	20%	13	29%	20	44%	3	7%
V	20,6	3,03	4	9%	8	18%	25	56%	8	18%
VI	20,9	2,62	5	11%	12	27%	26	58%	2	4%
VII	17	3,01	4	9%	13	29%	23	51%	5	11%
VIII	21,6	3,12	5	11%	10	22%	25	56%	5	11%

Примітка: I – автентичність – відчуженість; II – диференційованість – аморфність; III – стеничність – астеничність; IV – самоконтроль – інфантильність; V – актуалізованість – залежність; VI – самоприйняття – нарцисичність; VII – адаптивність – стагнованість; VIII – соціальна бажаність.

За шкалою самоконтроль – інфантильність (M=18,1; SD=3,46) дисфункція механізму самовизначення спостерігається в 7%, компенсація в 20% опитаних.

Конструкт актуалізуємось – залежність характеризує міжособистісну взаємодію суб'єкта, де в нормі суб'єкт приймає обмеження, характерні для нього як соціальної істоти, вибудовує гнучкі стратегії поведінки, що дають можливість отримувати задоволення від життя і знаходити своє місце в ньому. Здатність формувати себе, інтегруючи Я і не-Я відображає механізм

самоформування, який може бути зазначений в смислового конструкт «Я попри всі перешкоди буду ...».

При дисфункції суб'єкт ригідне дотримується приписів та вимог соціуму в надії отримання вигоди для себе, винагороду, соціальне схвалення. При компенсації суб'єкт нехтує нормами соціуму, діє егоїстично в своїх інтересах.

За шкалою актуалізуємось – залежність ($M=20,6$; $SD=3,03$) дисфункція механізму самоформування спостерігається в 18%, компенсація в 9% опитаних.

Конструкт самоприйняття – нарцисичність відображає стан самооцінки суб'єкта, що в нормі обумовлює самоприйняття при усвідомленні наявних недоліків. Суб'єкт з більшою часткою ймовірності може прогнозувати свою успішність і неуспішність в реалізації власних проєктів життєдіяльності, підтримуючи внутрішню позитивну стабільність Я незалежно від результатів діяльності. Здатність підтримувати позитивне Я забезпечує механізм *самооцінювання* який може бути зазначений в смислового конструкт «Я задоволений тим, що я ...».

При дисфункції може виникати інфантильна безпорадність, нерішучість, так як суб'єкт боїться зруйнувати ідеалізований образ себе. У той же час він схильний ідеалізувати себе і оточуючих, **а потім** знецінювати ідеалізований об'єкт, що формує нарцисичне ставлення до себе. При компенсації суб'єкт приписує собі результати діяльності які не є його, підтримуючи тим самим свою самооцінку.

За шкалою самоприйняття – нарцисичність ($M=20,9$; $SD=2,62$) дисфункція механізму самооцінювання спостерігається в 4%, компенсація в 11% опитаних.

Конструкт адаптивність – стагнованість характеризує ставлення до негативного досвіду і ступінь фіксованості на наявних труднощах. Відображає здатність суб'єкта до переосмислення пережитого, в першу чергу травматичного досвіду, що веде до розширення сенсу і меж індивідуального життєвого світу.

Змістовний конструкт, характерний для механізму *самоанперцепції*, може бути виражений як «Новий досвід для мене – це...».

Дисфункція механізму призводить до стагнації розвитку особистості, причиною якої є неприйняття нового досвіду, що фруструє потребу суб'єкта в ідеальному образі себе. Суб'єкт стає схильний до традиційності, до повторення не ефективних дій, застрягає на проблемі. При компенсації схильний до невиправданого ризику.

Конструкт соціальної бажаності відображає прагнення суб'єкта перебільшити позитивні особливості своєї особистості і применшити небажані, негативні, щоб створити в оточуючих соціально схвалюваний образ себе. За

шкалою соціальна бажаність ($M=21,6$; $SD=3,12$) високі оцінки спостерігаються у 11% опитаних, а низькі – також у 11%.

За шкалою адаптивність – стагнованість ($M=17$; $SD=3,01$) дисфункція механізму самоаперцепції спостерігається в 11%, компенсація – в 9% опитаних.

Особливості індивідуальних профілів жінок з дисфункцією механізмів самоконститування суб'єктності полягає в поєднанні піків за шкалами стеничність – астенічність та актуалізованість – залежність (високі – 27% та 18%). Одночасна дисфункція механізмів самопотенціювання та самоформування може вказувати на активацію у жінок невдалих стратегій активності при самореалізації. Підкоряючись вимогам соціума, або тиску власних егоїстичних міркувань вони реалізують нібито власні проекти та наміри. Але навіть у випадку успіху не відчують себе гідними, замість очікуваного відчуття задоволення настає розчарування і втрата орієнтирів у майбутньому.

Аналіз індивідуальних профілів базальних аспектів суб'єктності у жінок з компенсацією показав піки за шкалами самоконтролю – інфантильності та самосприйняття – нарцисичністю (низькі – 20% та 11%). Такий збіг піків може вказувати на вибірковість функціонування механізму самовизначення. Так при сприятливому збігу обставин активності суб'єкта з самовизначення нічого не загрожує, а при несприятливому – активність згортається. Суб'єкт виявляється або замкнутим у власному світі, або втрачає свій світ.

Кластерний аналіз базальних аспектів суб'єктності та соціальної бажаності показав існування трьох кластерів, що визначають спрямованість розгортання процесу самоконституювання суб'єкту. До першого кластеру ввійшли актуалізуємось – залежність, самоприйняття – нарцисичність, соціальна бажаність. На нашу думку, кластер відповідає стратегії відкриття себе Іншому, відтворення діади Я – Інший.

До другого кластеру ввійшли диференційованість – аморфність, стеничність – астенічність. Ми інтерпретуємо цей кластер як розгортання активності стратегії відкриття свого власного світу, відтворення діади Я – не Я.

До третього кластеру ввійшли автентичність – відчуженість, самоконтроль – інфантильність, адаптивність – стагнованість, що з нашої точки зору відповідає стратегії самоствердження у світі, та відтворення діади Я – Світ.

Множинний регресійний аналіз показав наявність взаємозв'язків між диференційованістю – аморфністю та стеничністю – астенічністю ($p=0,039$), автентичністю – відчуженістю та актуалізуемістю – залежністю ($p=0,011$), самоприйняттям – нарцисичністю та соціальною бажаністю ($p=0,004$).

Отримані дані вказують, що механізми самовизначення та самопотенціювання функціонують зчеплено. Активність суб'єкту спрямована на розпізнання та пошук об'єкту, що задовольняє потребу та докладає достатньо зусиль для досягнення мети. Суб'єкт визначає себе через бажання та спроможність його вдовольнити. Взаємозв'язок між механізмами самозапиту та самоактуалізації дозволяє прогнозувати гнучкість способу задоволення потреб та їх реалізації. Відчуваючи аутентичність власних думок та переживань суб'єкт здатен сприймати обмеження реальності, витримувати фрустрацію, вибудовуючи стосунки з Іншим та Світом, відкривати себе, відкриваючи Іншого та Світ.

Зчепленими можна також вважати механізми самооцінювання та самохвалення. Здатність переживати задоволення собою багато в чому залежить від сприйняття або несприйняття в собі негативного, того, що не схвалюють інші.

Як пише О.Є. Блинова, для «відбору» найбільш вдалої ідентичності, стійкої, такої, що відповідає соціальній ситуації, застосовується механізм конкуренції між різними видами ідентичностей, завдяки чому здійснюється переоцінка важливого та неважливого, актуального та неактуального; зараз неактуальні ідентичності відходять на другий план, відбувається взаємне посилення або послаблення, зміна співвідношення базисних та ситуативних ідентичностей [1; 172]. Але такий вибір зробити не просто.

Висновки. В досліджуваній нами виборці жінок найчастіше дисфункціональними визначаються механізми самопотенціювання та самоформування. Жінкам не вистачає активності, часу для актуалізації внутрішніх ресурсів для визначення можливостей власного Я та реалізації себе у соціумі. Вони здатні заради тимчасових перспектив та соціального схвалення відмовитися від частини своєї суб'єктності. Внаслідок цього жінки відчують себе замкнутими у власному світі або втрачають контроль та бажання удосконалювати свій світ. У внутрішньому просторі розмиваються межі Я або межі Я стають занадто «міцними».

Розглядаючи процес становлення суб'єктності, слід визначати етап диференціації та інтеграції феноменів Я і феноменів світу. Актуалізація себе, своєї суб'єктності здійснюється за трьома векторами в діадах Я – не-Я, Я – Інший, Я – Світ.

Діада Я – не Я експлікує відкриття внутрішнього світу, діада Я – Інший – відкриття світу міжособистісних стосунків, діада Я – Світ – відкриття світу і пошук свого місця в ньому.

В процесі самоідентифікації (самоконституювання суб'єктності) здійснюється інтеграція трьох зазначених векторів в єдину систему взаємодії

внутрішніх та зовнішніх Світів, що знаходить своє означення в настановах «Я відчуваю себе і всупереч усіх перешкод буду...», «Я можу стати тою, ким хочу бути...», «Я задоволена собою і оточуючи задоволені мною».

Психологічна допомога має передбачати допомогу в усвідомленні типу самоконституювання суб'єкту та виборі найкращої «формули» самоідентичності в режимі, наприклад, сократівського діалогу.

Література

1. Блинова О.Є. Соціально-психологічні чинники подолання кризи ідентичності вимушених мігрантів // Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С.Д. Максименка, С.Б. Кузікової, В.Л. Зливкова. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2017. – 540 с. С. 39-60.

2. Маричева А. В. Типология психологических механизмов самоконституирования субъекта [Текст] : Автореф. дис... канд. психол. наук: 19.00.01 / Маричева Анастасия Викторовна ; Таврический национальный ун-т им. В.И. Вернадского. – О., 2005. – 200 с.

3. Иванова Н. Л. Социальная идентичность: теория и практика / Н.Л. Иванова, Т. В. Румянцева. – М. : СГУ, 2009. – 453 с.

4. Слободчиков В.И., Цукерман Г.А. Интегральная периодизация общего психического развития / В.И. Слободчиков, Г.А. Цукерман // Вопросы психологии. – 1996. – № 5. – С. 38-50.

5. Татенко В.А. Психология в субъектном измерении / В.А. Татенко. – К. : Видавничий центр «Просвіта», 1996. – 404 с.

6. Титаренко Т.М. Життєва криза і психологічне здоров'я особистості // Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С.Д. Максименка, С.Б. Кузікової, В.Л. Зливкова. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2017. – 540 с. С. 39-60.

7. Шнейдер Л. Б. Личностная, гендерная и профессиональная идентичность: теория и методы диагностики / Л. Б. Шнейдер. – М. : Московский психолого-социальный институт, 2007. – 128 с.

8. Яблонська Т.М. Трансформації ідентичності особистості в ракурсі онтогенезу і травматичних життєвих подій // Особистість як суб'єкт подолання кризових ситуацій: психологічна теорія і практика : монографія / за ред. С.Д. Максименка, С.Б. Кузікової, В.Л. Зливкова. – Суми : Вид-во СумДПУ ім. А.С. Макаренка, 2017. – 540 с. С. 138-160.

Транслітерація

1. Blynova O.Je. Socialno-psycholohichni chynnyky podolannja kryzy identychnosti vynušenyx mihrantiv // Osobystist jak subjekt podolannja kryzovyx situacij: psycholohichna teorija i praktyka : monohrafija / za red. S.D. Maksymenka, S.B. Kuzikovoji, V.L. Zlyvkova. – Sumy : Vyd-vo SumDPU im. A.S. Makarenka, 2017. – 540 s. S. 39-60.

2. Maricheva A. V. Tipologiya psihologicheskix mehanizmov samokonstituirovaniya sub'ekta [Tekst] : Avtoref. dis... kand. psihol. nauk: 19.00.01 / Maricheva Anastasiya Viktorovna ; Tavricheskiy natsionalnyiy un-t im. V.I. Vernadskogo. – O., 2005. – 200 s.

3. Ivanova N. L. Sotsialnaya identichnost: teoriya i praktika / N.L. Ivanova, T. V. Rumyantseva. – M. : SGU, 2009. – 453 s.

4. Slobodchikov V.I., Tsukerman G.A. Integralnaya periodizatsiya obshego psihicheskogo razvitiya / V.I. Slobodchikov, G.A. Tsukerman // Voprosyi psihologii. – 1996. – # 5. – S. 38-50.

5. Tatenko V.A. Psihologiya v sub'ektnom izmerenii / V.A. Tatenko. – K. : Vidavnichiy tsentr «Prosvita», 1996. – 404 s.

6. Tytarenko T.M. Zhyttjeva kryza i psycholohichne zdorovja osobystosti // Osobystist jak subjekt podolannja kryzovyx situacij: psycholohichna teorija i praktyka : monohrafija / za red. S.D. Maksymenka, S.B. Kuzikovoji, V.L. Zlyvkova. – Sumy : Vyd-vo SumDPU im. A.S. Makarenka, 2017. – 540 s. S. 39-60.

7. Shneyder L. B. Lichnostnaya, gendernaya i professionalnaya identichnost: teoriya i metody diagnostiki / L. B. Shneyder. – M. : Moskovskiy psihologo-sotsialnyiy institut, 2007. – 128 s.

8. Jablonska T.M. Transformacii identychnosti osobystosti v rakursi ontogenezu i travmatychnyx zhyttjevyx podij // Osobystist jak subjekt podolannja kryzovyx situacij: psycholohichna teorija i praktyka : monohrafija / za red. S.D. Maksymenka, S.B. Kuzikovoji, V.L. Zlyvkova. – Sumy : Vyd-vo SumDPU im. A.S. Makarenka, 2017. – 540 s. S. 138-160.

Akimova L.

SELF-IDENTITY OF YOUNG WOMEN AS A COMPONENT SUBJECTIVITY

The purpose of the research presented in the article is to consider the peculiarities of women's self-identity as a component of their subjectness. The study used the questionnaire "The type of psychological mechanism of self-constitution of the subject" A.V. Maricheva. The obtained results showed that the process of self-identification of young women is determined and regulated by the mechanisms of self-inquiry, self-identification, self-potential, self-determination, self-formation, self-

evaluation, self-perception. These mechanisms ensure the integrity of identity in the cycle of self-organization of subjectivity from discovery to design. Each of the mechanisms actualizes a certain ability and its meaning. Thus, the self-inquiry mechanism actualizes a sense of authenticity, a self-presentation mechanism — authentic desires and aspirations, a self-potential mechanism — an activity associated with the ability to satisfy desires and realize goals, a self-determination mechanism — with the selection and approval of one's own position, a self-formation mechanism — with the effectiveness of implementing one's, self-esteem mechanism - with a sense of satisfaction with oneself and one's own activities, self-apperception mechanism - with the perception of the created I-ideal. It is necessary to distinguish between regulatory, dysfunctional and compensatory functioning of mechanisms.

The normative functioning of the mechanisms ensures the integrity of the identity, autonomy of the subject, flexibility in the choice of strategies for interacting with reality. In young women, dysfunctional functioning is characteristic of the mechanisms of self-potential and self-formation, compensatory - for the mechanisms of self-determination and self-esteem. Women lack the activity and time to actualize their internal resources in determining the opportunities of the self and realizing themselves in society. For the sake of time perspectives and social approval, they are inclined to give up part of their subjectivity. For this reason, they feel locked up in their own world and lose control and desire to cultivate. In the inner space, the boundaries of the ego or the borders of the ego become too "strong".

Self-identification as a subject is based on the differentiation and integration of the phenomena I and the phenomena of the world according to three vectors in the dyads I am not-I, I am the Other I am the World. In the process of self-identification (self-conclusiveness of subjectivity), the integration of these three vectors into a single system of interaction between internal and external worlds.

Key words: *subject, subject activity, self-identity, self-constitutional mechanisms, dysfunction, compensation.*

Акімова Лариса Нау́мівна – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри загальної психології та психології розвитку особистості Одеського національного університету імені І.І. Мечникова.